

SZABADALMI INFORMÁCIÓ

A dokumentáció és a szabadalmak

G. Vianés, a Francia Iparjogvédelmi Hivatal főigazgatója a tárgyalt témáról a következőket állapította meg:

„A tudományos és műszaki ismeretek terjesztése három csatornán keresztül történik. Ezek: *a tudományos publikációk, a műszaki szakfolyóiratok és a szabadalmi leírások.*

A tudományos publikációk az alaptudományi kutatás elért eredményeiről adnak tájékoztatást. Jelentőségük figyelemre méltó, e publikációk nyomán az elért tudományos eredmények gazdasági hatása azonban csak közvetett módon jelentkezik.

A műszaki szakfolyóiratok lehetővé teszik a technikai fejlődés meghatározott eredményeinek figyelemmel kísérését. E közlemények rendszerint új műszaki megoldások tényleges realizálását ismertetik.

A szabadalmi leírások ugyanakkor a gazdaságilag hasznosítható találmányokról nyújtanak rendszeres áttekintést, s így a maguk nemében egyedülálló információs eszközt jelentenek. Ez az információ funkció egyike a szabadalom legfontosabb vonásainak, annál inkább mivel a szabadalmat megillető monopolhelyzet megszűntével az információ tárgyát képező új megoldás közkinccsé válik.

A szabadalomnak ez az információ funkciója nem volt mindig ilyen egyértelműen tisztázott. Napjainkban azonban figyelemre méltó koncepcióbeli fejlődésnek vagyunk tanúi. Ez arra irányul, hogy *a szabadalmat döntően információs eszközzé alakítsuk át*, aminek eredményeként azt az ipari vezetők, kutatók és hatóságok döntéseiknél felhasználhatják. E fejlődés persze a különböző országok szabadalmi hivatalai hagyományos szerepének bizonyos változását eredményezi majd” – mondja Vianés.

A szabadalomnak három oldalát lehet megkülönböztetni: *jogi, gazdasági és műszaki oldalát*. A szabadalmi dokumentációs tevékenység szempontjából természetesen a szabadalom műszaki oldalának van legnagyobb jelentősége, mégpedig elsősorban abban a vonatkozásban, hogy hogyan jelenik meg a szabadalom mint „dokumentum”.

A szabadalmak hasznosítására irányuló dokumentációs munka során két alapvető kiindulási pont figyelembevétele szükséges:

a már közzétett (korábbi) szövegek ismerete ill. megismerése;

különbségtétel a *megengedett* (hasznosítható műszaki megoldások) és a *tilos* (a feltaláló ill. jogutóda kizárólagos jogába ütköző) cselekmények között.

Ezt a második lépést azonban csak szakember közreműködése vagy ellenőrzése mellett ajánlatos megtenni

(szabadalmi ügyvivői iroda vagy vállalati szabadalmi osztály).

A szabadalmi bejelentés biztosítja a műszaki fejlődés eredményeiről való leggyorsabb információt. A szabadalmi szakirodalomnak az általános műszaki szakirodalommal való egybevetése alapján megállapítható, hogy amíg az utóbbi csak a megvalósított műszaki megoldások ismertetésére korlátozódik, addig *a szabadalmi bejelentések alapján minden elvi műszaki megoldás viszonylag gyorsan megismerhető.*

Az általános vélemény szerint a találmányoknak mintegy 1–10%-a valósul csupán meg iparilag, és akkor is csak számottevő kutató-fejlesztő tevékenység eredményeképpen, amely utóbbi jelentős információs idővesztést jelent. A jövő műszaki fejlődésének lehetőségei, távlatai ezzel szemben a szabadalmi bejelentésekben jutnak gyorsan és elsőnek kifejezésre. Persze e hatalmas információs állományban, ebben az „*információs jéghegyben*” igen nagyszámú olyan szabadalmi bejelentés is szerepel, amely ipari alkalmazás hiányában sohasem válik közismertté. Az irodalomban olyan nézetek is vannak, amelyek szerint a szabadalmi bejelentéseknek még 6%-a sem kap nyilvánosságot egyéb fajta dokumentumokban. Ebből tehát az következne, hogy az évente és világvizonylatban létrehozott 300 ezer találmányból mintegy 280 ezer csupán a szabadalmi leírásokból ismerhető meg, más szakirodalmi forrásból nem.

A szabadalmi bejelentések közzétételének gyorsaságát és így az információáramlás sebességét biztosítja az a jogszabályi előírás, hogy sok országban *a szabadalmi bejelentés benyújtását követő 18 hónapon belül kötelező a bejelentés közzététele*, függetlenül attól, hogy arra a későbbiekben szabadalmi oltalmat adnak-e vagy sem.

A szabadalmak dokumentációs célú feltárásához alapvetően szükséges a szabadalmi leírás, valamint az igénypontok felépítésének, szerkesztése technikájának ismerete. A feltáró munka során ugyanis az értékelést, ill. a feldolgozást végző személynek gyakorlatilag a fordított logikai műveleteket kell elvégeznie, mint a szabadalmi bejelentés és igénypontok szerkesztőjének.

Fontos segítséget nyújt ezenfelül a szabadalmi leírások dokumentációs feltárásához az a körülmény, hogy azok bibliográfiai adatai nemzetközileg szabványosítva vannak, továbbá, hogy a *Nemzetközi Szabadalmi Osztályozás elvileg közös nyelvet teremtett a világ legkülönbözőbb országai között az osztályozás terén.*

További lényeges segédeszköze a szabadalmak dokumentációs feltárásának a kivonat, amely a szabadalmi leírásról dokumentációs céllal készült tömörítvény. Valamennyi iparilag fejlett ország havonta közzéteszi a szabadalmi bejelentések kivonatait, s ezek kezelhető állapotban történő nyilvántartása az információkeresés számára jelentős könnyebbséget jelent, amint azt a

Francia Iparjogvédelmi Hatóság (Institut National de la Propriété Industrielle, INPI) példája is mutatja.

Végül, mint az egészen közeli jövő egyik dokumentációs vonatkozásban is jelentős intézkedése, említendő az *Európa-Szabadalom*, amely 1978-ban lép hatályba. A tizenhat országra kiterjedő hatályú együttes újdonságvizsgálat bevezetésével lényegesen egyszerűsödik a szabadalmaztatási és az ehhez kapcsolódó, dokumentációs munka. Ez a bevezetés előtt álló újdonságvizsgálati rendszer, minden előnye mellett gondot is okoz a francia ipar számára. A prognózis szerint ugyanis az európai szabadalmi bejelentések 70%-át angol, 20%-át német nyelven nyújtják majd be és csak 10%-át franciául.

A szabadalmi dokumentációban rejlő lehetőségek kihasználásának egyik példája a *bejelentési családok* feltárása. Ez alatt az értendő, hogy ugyanarra a találmányra vonatkozó bejelentést rendszerint *több országban is benyújtják*. Ezért felesleges volna ezek mindegyikét dokumentációs szempontból külön-külön feldolgozni, elegendő, ha ez csak az egyik vonatkozásban történik meg. Az analóg szabadalmak feltárásainál és azonosításánál az egyik kiindulási alap a *bejelentések azonos elsőbbségi időpontja*, a másik a *tulajdonos azonos neve*. Ha a bejelentési család tagjainak feltárása megtörtént, eldöntendő még, hogy a család mely tagjának elemző feldolgozása a legcélszerűbb:

a) az első közzétett szöveg feldolgozása mellett szól a *gyorsaság szempontja*, ezért számos dokumentációs szervezet ezt a megoldást választja, ezek közül a legismertebb a DERWENT;

b) nem elhanyagolható azonban a *nyelvismeret szempontja* sem.

Minhogy pedig a bejelentési családok rendszere arra is utal, hogy a *jelentős európai, amerikai és japán cégek minden iparilag fontosabb országban megteszik szabadalmi bejelentésüket*, egy iparilag fejlett ország (az adott esetben Franciaország) bejelentésállományának rendszeres feldolgozása meglehetősen nagy biztonságot ad a technika legújabb eredményeinek áttekintését illetően.

Hasznos gyakorlati szempontok olvashatók a *szabadalmak olvasásának technikájáról* is. Eszerint célszerű, ha az olvasást, ill. feldolgozást végző személy a szabadalmi leírás második felében közölt kiviteli példák olvasásával kezdi a szabadalom olvasását, majd ezt követően olvassa csak el a szabadalmi leírás első felében ismertetett „technika állása” című ismertető részt. Ezek után kerülhet sor az igénypontok tanulmányozására, ez utóbbiak ugyanis tömörségükre tekintettel az említett bevezető olvasmány nélkül csak nehezen, vagy egyáltalán nem érthetőek.

A szabadalmi leírások dokumentációs feltárásának további fázisa az egyes szabadalmi bejelentésekre vonatkozó *újdonságvizsgálati jelentésekben* (avis documentaire) felhozott korábbi szabadalmak leírásának tanulmányozása, mivel ezáltal a hasonló vagy esetleg azonos

műszaki megoldásokról nyerhető kellő információ.

A szabadalmi dokumentáció világviszonylatban közismert forrásainak felsorolását követően, végül *néhány ötletes ajánlás* olvasható. Ezek:

a) a tájékoztató és dokumentációs szolgálatoknak a *szabadalmi leírásokat is fel kellene dolgozniuk* és beépíteniük szakirodalomkutatási jelentéseikbe, amelyeket a megrendelők számára készítenek;

a kutatóintézetek vezetőinek érzékeltetniük kellene munkatársaikkal a *szabadalmi leírásoknak, mint információs forrásoknak jelentőségét*, mivel ezek ismerete lehetővé teszi a szabadalom utólagos (az oltalmi idő lejártát követő) felhasználását;

helyes lenne, ha a *műszaki folyóiratok* nagyobb súlyt helyeznének a szabadalmi szakirodalomról való tájékoztatásra;

célszerű lenne, ha az *európai szabadalmi bejelentéseket francia nyelven is közzétennék*, legalábbis kivonatosan, valamint az, ha a teljes fordítások szövegét egy adatbankban tárolnák;

kívánatos lenne, hogy a mérnökök tudják, – bármekkora dicsőség is valamely nehéz probléma megoldása – *ennél sokkal kevésbé költséges valamely ismert megoldás adaptálása*, vagy más műszaki területről való átvétele;

minthogy a törvény nem tudása nem mentesít, ezért minden új műszaki megoldás ipari, kereskedelmi alkalmazása előtt *szükség van az előzetes szabadalomkutatás elvégzésére*.

/DUCAS M. – ROSSET J. B.: *La documentation et les brevets d'invention. 2e Congrès National Français sur l'Information et la Documentation. Paris, 24–26 Novembre, 1976. p. 103–118./*

(Vida Sándor)

Az USA szabadalmi információs szolgálata

A *National Bureau of Standards (NBS – Országos Szabványügyi Hivatal)* keretében működő *Standards Information Service (SIS – Szabadalmi Információs Szolgálat)* intézményt 1965-ben alapították, a kereskedelmi minisztérium műszaki tanácsadó testülete egyik szakértői csoportjának javaslatára. A csoport feladata volt az USA ipari és kereskedelmi szabványosítási igényeinek felmérése és az országos szabványügyi problémák megoldására alkalmas javaslatok tétele. Ennek egyik pontja lett a szabványügyi információk gyűjtésének, tárolásának és szolgáltatásának ellátására hivatott országos intézmény megalapítása.

Az így létesült NBS-SIS állományában *több mint 240 ezer szabvány van*, amelyeket az amerikai műszaki egyesületek, szakmai szervezetek, kereskedelmi egyesülé-